

Rapport 2010:100

Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll

Bergvärme vid Södra Lund

RAÄ 7, 8 och 22
Södra Lund 7:2
Flistads socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Olle Hörfors

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Bergvärme vid Södra Lund

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte och metod	6
Undersöknings- och dokumentationsmetod.	6
Resultat och tolkning	6
Referenser	9
Tekniska uppgifter.	10

Omslagsbild: Helenelund i Södra Lund. Grävning för bergvärme skedde på husets norra sida, till vänster i bild. Foto Olle Hörfors, ÖLM.

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

I juni 2010 genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll vid fastigheten Södra Lund 7:2 i Flistads socken. Anledningen var arbeten för installation av bergvärme.

Det aktuella området gränsar i norr till ett större gravfält, RAÄ 8 och ett förmodat jättekast, RAÄ 22. Av äldre kartmaterial att döma har delar av Södra Lunds bytomt legat på den aktuella platsen.

I schaktet för bergvärme framkom ett 0,3 m tjockt brandlager efter ett brunnhus på en 9,5 m lång sträcka. Resten av det 22 m långa schaktet var stört av en nedgrävning för VA respektive frischaktet för nuvarande bostadshus. Brandlagret innehöll ingenting som föreföll vara äldre än 17-1800-tal.

Olle Hörfors
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 6F6f (Flistad), med fornlämningar (röda) och undersökningsområdet markerat. Tomten Södra Lund 7:2 (inringad) är den nordligast belägna i byn och ligger i direkt anslutning till fornlämningarna 7, 8, 22 och 25. Skala 1:10 000.

Inledning

I augusti 2010 genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll vid fastigheten Södra Lund 7:2 också kallad Helenelund i Södra Lund, Flistads socken.

Anledningen var en installation av bergvärme. Uppdragsgivare för arbetet var markägaren Lars Camner, Helenelund som också svarade för kostnaderna. Den antikvariska kontrollen utfördes av antikvarie Olle Hörfors som också svarat för rapporten.

Områdesbeskrivning

Det aktuella området utgörs av tomtmark tillhörande Helenelund. Tomten är den nordligaste i Södra Lunds by och ansluter i norr och öster direkt till flera fornlämningar.

Södra Lund är beläget på en sandåskam i ett i övrigt nästan totalt uppodlat landskap. På åsen finns ett mycket stort antal bevarade fornlämningar. Bland dessa två gravfält, RAÄ 3 med 30 registrerade gravar

och RAÄ 8 med 127 registrerade gravar. Dessutom ligger 12 stensättningar ensamma eller i mindre grupper (RAÄ 7, 9, 10, 13 och 57) i området. Inom gravfältet RAÄ 8 finns två flyttblock med tradition som jättekast (RAÄ 22) och ett kalkbrott där också en kalkugn legat (RAÄ 25). Av de ovan uppräknade fornlämningarna ligger RAÄ 7, 8, 22 och 25 i anslutning till den aktuella byggnadstomten.

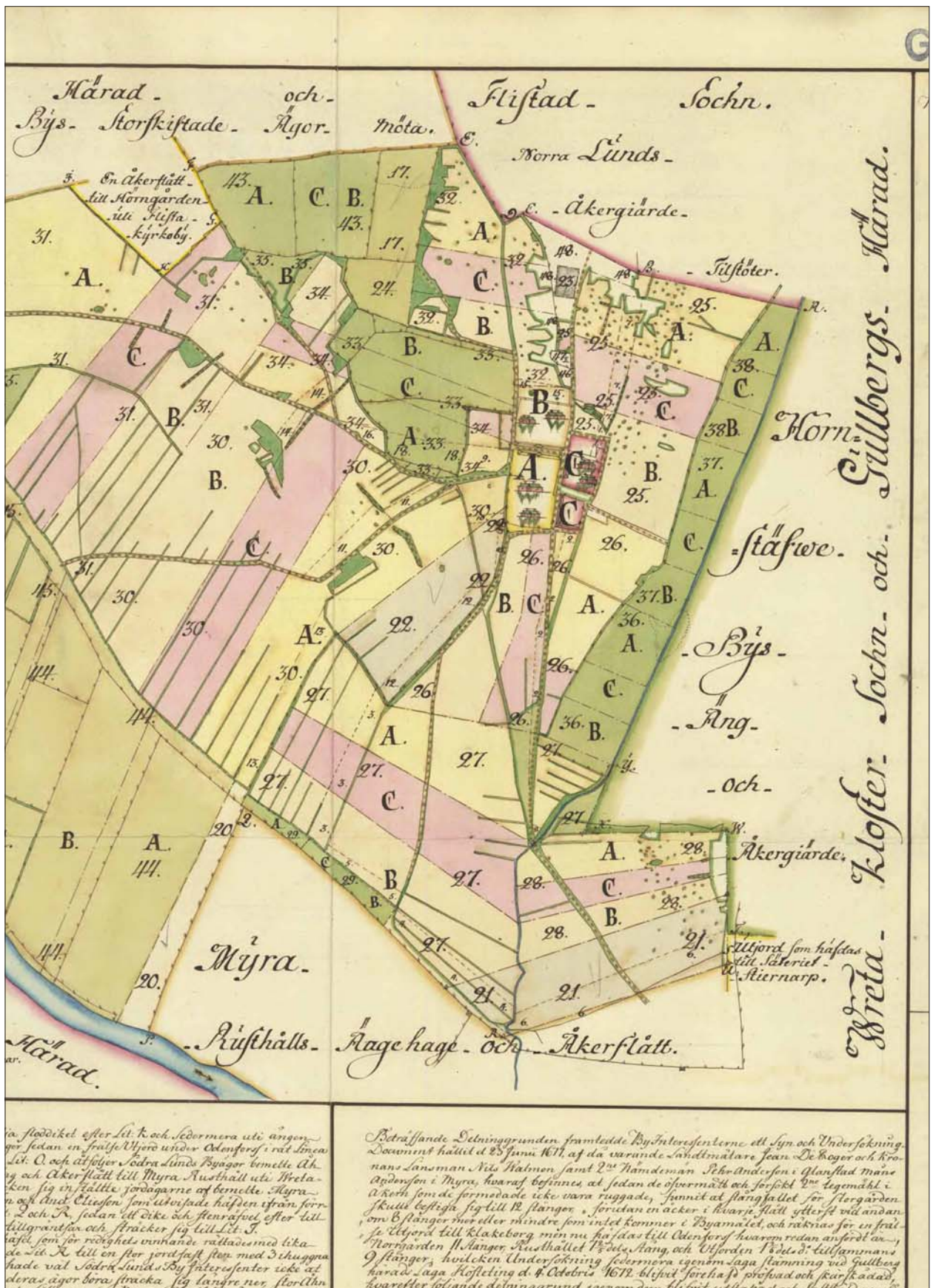
Stora delar av gravfälten och marken runt dessa utgör också naturvårdsområde, med bland annat en stor kalkängsflora.

Inga arkeologiska undersökningar är tidigare rapporterade från byn. Däremot utfördes en mindre antikvarisk kontroll i samband med uppförandet av en telemast och nedläggning av nytt VA invid Maspelösa Boställe, direkt väster om Södra Lund 2004 (Hörfors 2004).

Byn Lund omnämns för första gången i ett dokument daterat den 14/10 1356 som ”..... *dagher oc suni j lunde*.....” Dag och Sune i Lund. Dokumentet rör försäljning av jord i Rökinge i Vreta kloster och

Figur 3. RAÄ 22. Det större av de båda flyttblocken som ingår i fornlämningen. De båda blocken ligger inom gravfältet RAÄ 8 och direkt norr om den aktuella tomten. Foto Olle Hörfors.

Figur 4. Södra Lund på storskifteskartan från 1766.

Dag och Sune i Lund är vittnen. Det är oklart om dokumentet rör Södra eller Norra Lund)

På storskifteskartan från 1766 består byn av tre gårdar, betecknade A-C (Wadman 1766). Kartan är svår att jämföra med dagens karta eftersom pålitliga referenspunkter saknas. Gården B förefaller dock vara placerad ungefär där den aktuella tomten ligger.

Senare kartor som kartan från laga skiftet 1849

Figur 5. Utdrag ur den häradsekonomska kartan från 1870-talet. Den aktuella tomten är bebyggd med ett bostadshus (Bs). Den utflyttade Östergården syns längst i söder.

(Grönvall 1849) och häradskartan från 1870-talet visar att en av gårdarna ligger kvar på den aktuella platsen, medan Östergården, C på 1766 års karta har flyttat ut till sitt nuvarande läge sydsydväst om byn.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen i form av en antikvarisk kontroll var att fastställa i vilken mån fast fornlämning berördes av den planerade exploateringen. Lämningar som påträffades vid förundersökningen skulle dokumenteras avseende karaktär och utbredning och om det inom ramen för arbetet är möjligt även dateras.

Förundersökningens resultat var avsett att vid eventuell framtida exploatering ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet, samt utgöra ett underlag för uppdragsgivarens planeringsarbete.

Undersöknings- och dokumentationsmetod

Borrhålet var placerat 9 m norr om bostadshusets

nordöstra hörn. Inför upptagandet av detta hål grävdes ett 0,5 x 0,5 m stort schakt för hand ned till orörd mark.

Mellan bostadshuset och borrhålet grävdes ett 22 m långt och 0,5 m brett anslutningsschakt. Schaktet grävdes först ned till orörd mark. De lämningar som framkom dokumenterades med ritning i skala 1:20 i såväl plan som profil.

Resultat och tolkning

I schaktet för borrhålet framkom trädgårdsjord ned till ett djup av 0,5 m där naturlig mark i form av kalkgrus vidtog. Trädgårdsjorden var relativt stenig med rikliga inslag av lös kalksten. I lagret förekom enstaka obrända animalieben och keramik av sen "blomkruks-typ".

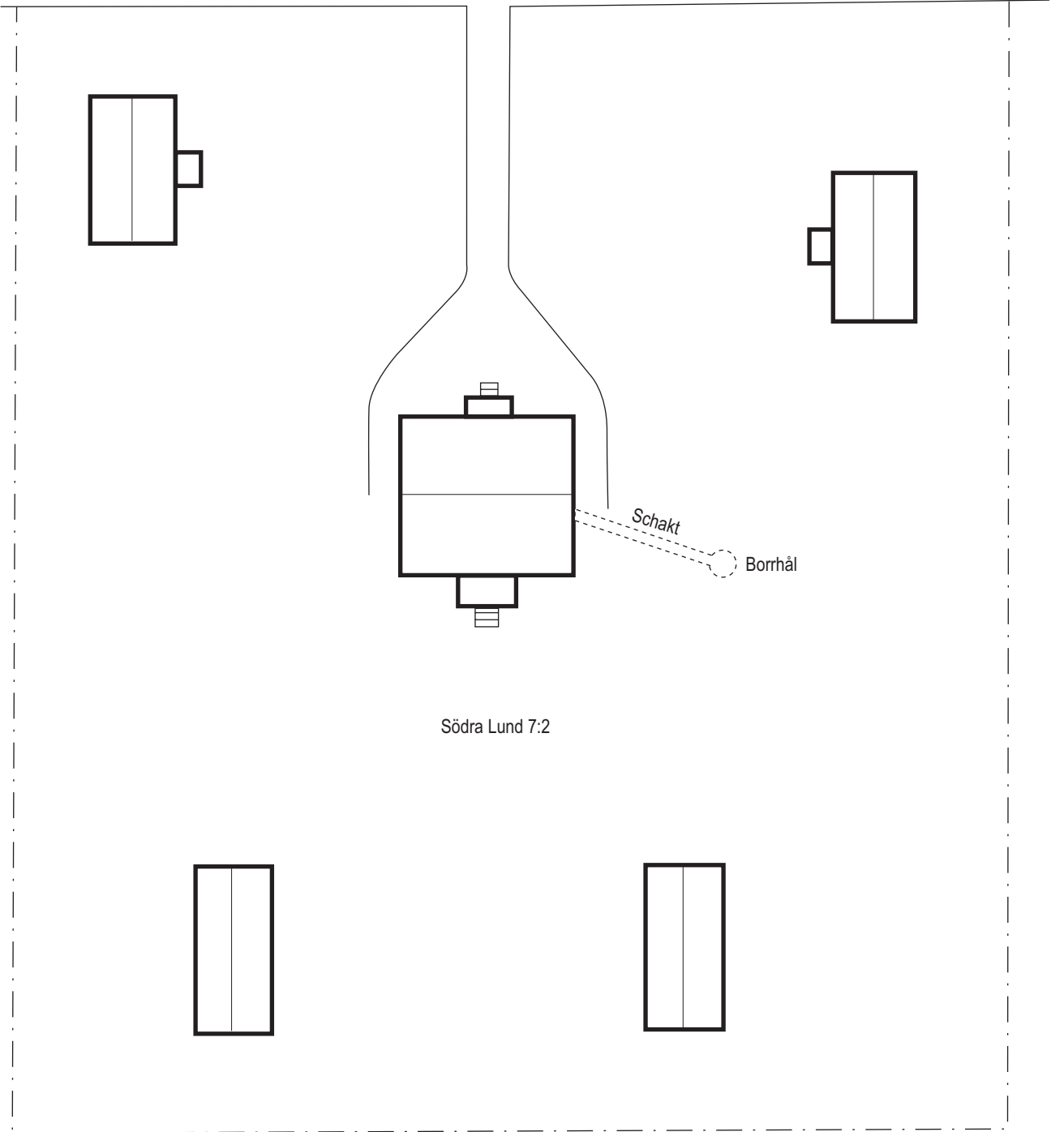
I det 0,5 m breda och 22 m anslutningsschaktet mellan bostadshuset och bergvärmeborrningen framkom på en sträcka av 5 m brandrester från ett nedbrunnet hus. Dessa uppträdde på ett djup av 0,2 m under nuvarande gräsmatta och hade en mäktighet av 0,3 m. Lagret bestod av tegelspliter, kol och bränd sand och jord. Enstaka skärvor fajans och sen BII:3 keramik fanns också i lagret. Lagret bedömdes vara rester efter ett relativt sentida hus som stått på platsen före det att nuvarande bostadshus uppfördes i början av 1900-talet. Inga fynd togs tillvara.

Resten av sträckan var störd av ett äldre VA-schakt eller saknade lager eller anläggningar av arkeologiskt intresse.

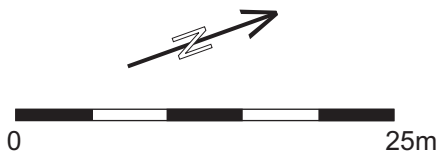
Figur 6. Schakt och borrhål inlagda på en renritad tomkarta från 1972. Skala 1:500.

← Ledberg

Maspelösa →

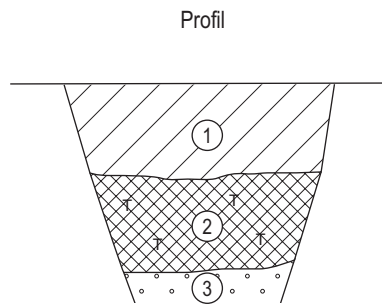
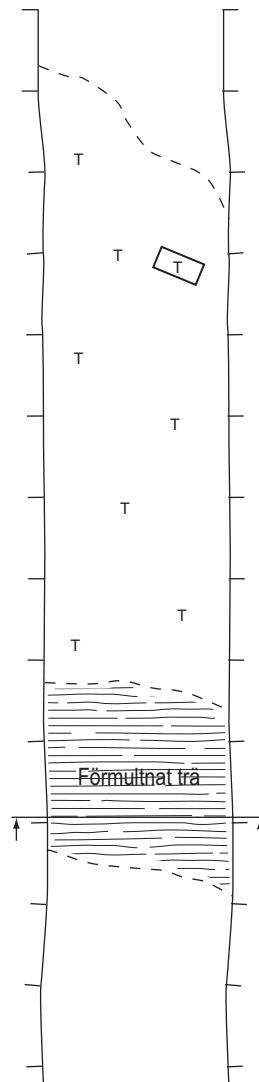
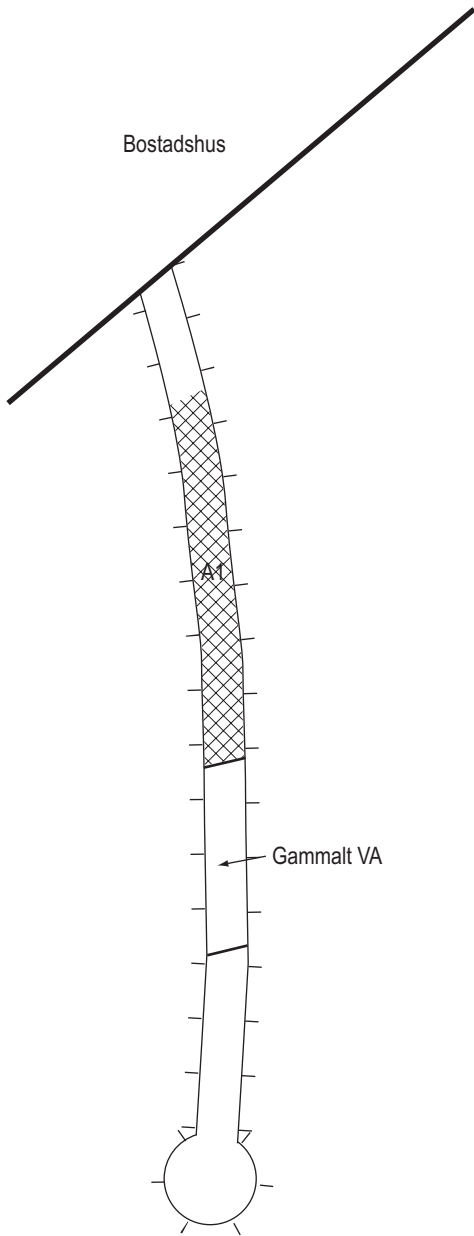

Södra Lund 7:2

Södra Lund 7:2
Flistad socken
Linköpings kommun, Ög
RAÄ 7, 8, 22 och 25
Situationsritning
Skala 1:500
Dnr 359/10
2010-08-16 -- 26
Renritning Johan Levin

Bostadshus

1. Stenig trädgårdsjord.
2. Brandlager med kol, tegelflis och sten.
3. Kalkgrus.

Södra Lund 7:2
Flistad socken
Linköpings kommun, Ög
RAÄ 7, 8, 22 och 25
Situationsritning
Skala 1:20
Dnr 359/10
2010-08-16 -- 26 Olle Hörfors
Renritning Johan Levin

Referenser

Hörfors O. 2004. Maspelösa Boställe. Arkeologisk förundersökning. Maspelösa Boställe, Maspelösa 4:1, Flistads socken, Linköpings kommun, Östergötlands län. Rapport ÖLM 2004:69.

Lantmäteriakter från Lantmäteristyrelsens och Lantmäterimyndighetens arkiv

D22-11:1. Storskifte 1766. Lund Södra nr 1-5. Flistads sn Ög. Fredrik Vadman.

05-fli-14. Storskifte 1766. Lund Södra, Flistads socken. Ög Fredrik Vadman

05-fli-47. Laga skifte 1849. Lund Södra, Flistads socken, Ög. M Grönvall

Häradsekonomisk karta 1868-77, blad Flistad.

Digitala arkiv

Ortnamnsarkivets hemsida www.sofi.se

Fornminnesregistret, FMIS:s hemsida, www.fmis.raa.se

Riksarkivets hemsida, www.riksarkivet.se

Lantmäteriverkets hemsida. www.lanmateriet.se

Samtliga senast använda 2010.09.24

Figur 6. Schaktplan och profil över anslutnings-schakt och borrhål vid Södra Lund.

Tekniska uppgifter

Område	Södra Lund
Fastighetsbeteckning	Södra Lund 7:2
Socken	Flistad
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	Nära RAÄ 7, 8, 22 och 25
Ekonomiska kartans blad	8F6f (085 65 Flistad)
Koordinater	Mittkoordinat X6472925 Y-1478478
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll
Länsstyrelsens dnr	431-3085-10
Länsstyrelsens beslut	2010.06.28
Länsstyrelsens handläggare	Malin Backman
ÖLM dnr	359/10
Projektnummer	531145
Uppdragsgivare	Lars Campner
Kostnadsansvarig	Lars Campner
Projektledare	Olle Hörfors
Fältarbetstid	2010.08.16-26
Fynd	-
Foto filmnr	Digitala foton.
Analys	-
Grafik	Johan Levin
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2010:100 © Östergötlands länsmuseum

I juni 2010 genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll vid fastigheten Södra Lund 7:2 i Flistads socken. Anledningen var arbeten för installation av bergvärme.

Det aktuella området gränsar i norr till ett större gravfält, RAÄ 8 och ett förmodat jättekast, RAÄ 22. Av äldre kartmaterial att döma har delar av Södra Lunds bytomt legat på den aktuella platsen.

I schaktet för bergvärme framkom ett 0,3 m tjockt brandlager efter ett brunnet hus på en 9,5 m lång sträcka. Resten av det 22 m långa schaktet var stört av en nedgrävning för VA respektive frischaktet för nuvarande bostadshus. Brandlagret innehöll ingenting som föreföll vara äldre än 17-1800-tal.